

DIN ACTIVITATEA CASEI ȘCOALELOR ÎN JUDEȚUL BUZĂU, LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI NOSTRU. ȘEZĂTORILE SĂTEȘTI

IOANA BURLACU

Instituția culturală *Casa Școalelor*, a fost înființată la sfârșitul secolului al XIX-lea de către marele om al școlii, Spiru Haret și a dăinuit timp de peste cinci decenii (1896-1948), îndeplinind un dublu rol: progresul învățământului românesc și ridicarea culturală a poporului prin administrarea, îndrumarea și controlarea instituțiilor create în acest scop de către ea însăși¹.

Casa Școalelor a avut un pronunțat caracter economic, subordonat celei de instituție de învățământ și cultură. Ea s-a străduit să strângă la un loc cât mai multe surse materiale care au fost folosite cu grijă și eficiență pentru propășirea Școlii românești. Din acest punct de vedere ea a jucat un însemnat rol organizatoric. A fost totodată o instituție de perfecționare pedagogică preocupată de editarea manualelor școlare, de pregătirea profesională a corpului didactic, de organizarea muzeelor și bibliotecilor pedagogice, de publicarea lucrărilor clasice sau originale de pedagogie, de stimularea morală și materială a elevilor, învățătorilor, profesorilor merituoși. Ca instituție de cultură a depășit în multe privințe preocupările strict școlare devenind, la scurt timp de la înființare, un adevărat centru pentru organizarea și dirijarea activității extrașcolare a învățătorimii românești. Ea a organizat și îndrumat în așa fel procesul de educație a adulților, încât răspândirea culturii în popor a devenit pentru prima dată în țara noastră, o politică de educație și învățământ cu vizibile și durabile înfăptuiri.

Merită remarcat faptul că politica școlară dusă dincolo de limitele școlii, inițiată de Spiru Haret și înfăptuită prin *Casa Școalelor*, a urmărit antrenarea intelectualității și înainte de toate a învățătorilor și institutorilor, la marea operă de ridicare a stării culturale a poporului, școala devenind un centru de îndrumare socială a satului sprijinind atât cooperarea cât și acțiunea de educație a tineretului și adulților.

Între formele uzitate de *Casa Școalelor*, soldate cu vizibile rezultate amintim bibliotecile de lectură pentru săteni, cercurile culturale, activitatea artistică, teatrele populare, școlile pentru adulți, șezătorile sătești.

Șezătorile instituite ca formă de educație a femeilor din mediul rural, au fost inaugurate pentru prima dată la începutul secolului nostru de învățătoarea Ioana Popovici din județul Covurlui, cu femeile și fetele din satul în care își desfășura activitatea. Ele s-au răspândit repede în tot mai multe județe, având un pronunțat caracter practic.

---

¹ Despre istoricul acestei instituții și a arhivei sale vezi Ioana Burlacu și Traian Rus, *Casa Școalelor*, în *Revista Arhivelor*, anul LII (1975), vol. XXXVII, nr. 4, p.403-418.

În deceniul întâi al secolului nostru, în județul Buzău au fost organizate asemenea șezători pe lângă aproape 20 de școli rurale, în cadrul lor predându-se lecții de cusături și împletituri, gospodărie și igienă, creșterea și îngrijirea copiilor. Totodată, se citeau povești sau alte lucrări literare instructive, morale sau numai distractive.

Aceste activități se desfășurau de obicei în perioada de iarnă, o dată sau de două ori pe săptămână. În majoritatea cazurilor locul de desfășurare era școala, dar sunt și situații când șezătorile se organizau în locuința învățătoarelor sau chiar *prin casele delegaților sfatului sătesc*².

Programul și activitățile desfășurate în cadrul lor variau de la sat la sat, în funcție de posibilitățile învățătorului și de timpul liber pe care îl aveau la dispoziție sătencele. Participarea varia între 15 și uneori 100 de femei și fete. Dar așa cum raporta revizorul școlar al județului Buzău, învățătoarea Școlii Fundeni spunea, la 19 noiembrie 1905, că pentru a determina femeile să participe la aceste activități, *trebuie multă stăruință*³.

La Școala primară mixtă din Căndești, aflăm din raportul înaintat aceluiași revizor școlar, la 6 decembrie 1905, că s-au ținut în acel an 28 de șezători la care au participat circa 25 de femei. S-au lucrat cusături naționale, s-a tricostat și s-au croit diverse lucruri de îmbrăcăminte. Învățătoarea a vorbit despre creșterea și educarea copiilor și le-a prezentat sătencelor măsuri preventive pentru evitarea celor mai frecvente boli⁴.

La șezătoarea de pe lângă Școala mixtă superioară Chiojdu-Bâsca, la cele 10 șezători organizate în anul 1906, s-au lucrat torsul fuiorului de cânepă, cusături naționale și împletituri din lână pieptănată. S-a vorbit sătencelor despre importanța igienei, a economiei, despre hrana copiilor, despre nenorocirile provocate de alcoolism⁵.

La șezătorile de pe lângă Școala din Pătârlagele, programele întocmite pentru anul 1905 au fost traduse în practică cu bune rezultate, ele fiind primite cu plăcere de către sătence. Aici s-au lucrat cămăși bărbătești din ajur, ștergare, șorțuri, cusături naționale, împletitură cu croșete, s-a tors și s-a răsucit tort. S-a vorbit despre scopul și foloasele șezătoarelor, iubirea de Dumnezeu, chipul cum trebuie să te rogi în biserică, învățătura de carte, curățenia, hrana, îngrijirea și creșterea copiilor, bolile molipsitoare și profilaxia lor. S-au dat sfaturi relativ la igiena personală, păstrarea îmbrăcăminte, curățenia casei și curții, întreținerea grădinii cu flori, la plantele medicinale și întrebuințarea lor⁶.

În comuna Tohani, în cursul anului 1905, s-au organizat 26 de șezători care s-au bucurat de un larg interes din partea sătenilor. S-a ajuns ca frecvența lor să crească de la 30 la 100 de participante. Aceasta, desigur, datorită lucrărilor practice, deosebit de utile, cât și prelegerilor cantonate într-o tematică de interes pentru fiecare săteancă.

² Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Casa Școalelor, dosar 165 / 1906, f. 15.

³ *Ibidem*, f. 17.

⁴ *Ibidem*, f. 14.

⁵ *Ibidem*, f. 15.

⁶ *Ibidem*, f. 13

Astfel, în cadrul lucrărilor practice, s-a tors cânepă și in, s-a cusut pe pânză, s-a împletit, croșetat și ajurat, s-a croit, cusut și cârpit rufărie. Prelegerile au evidențiat rolul femeii în gospodărie, importanța economiei casnice și a igienei bucătăriei. S-a mai vorbit despre cultura plantelor și industria casnică, dar și despre concubinaj, hoție și alcoolism, subliniindu-se urmările grave ale acestor tare sociale⁷.

Sunt demne de remarcat strădaniile învățătorilor ce organizau și conduceau asemenea manifestări, pentru alegerea lecturilor cele mai potrivite, atât prin conținut cât și prin formă, nivelului de cunoștințe și interesului participantelor.

Astfel, la șezătorile de pe lângă Școala mixtă nr. 2 din comuna Pogoanele s-au citit nuvele de Ioan Slavici⁸, iar în cătunul Paștia (comuna Zilișteanca) în cele 12 șezători care s-au desfășurat în perioada 13 ianuarie-1 aprilie 1905, frecventate de fete și neveste în număr destul de mare (între 20 și 45) s-au citit nuvelele istorice *Domnița Ruxandra* și *Constantin Brâncoveanu*, povestiri cu aspecte din viața satului: *Povestea unui om leneș*, *Țaranca cea vrednică*, *Morarul și fiul său*, precum și lecturi pline de învățăminte: *Dragostea creștină*, *Despre muncă și economie*. Totodată pentru destinderea participanților s-au prezentat poezii, dialoguri, anecdote, basme și povești de Teodor Speranția⁹. De asemenea la Școala din cătunul Șura Văii (plasa Sărățel) s-au citit fragmente din *Cartea țaranului român* întocmită de G.T. Kirileanu și I. Brudariu, iar la Școala din Bădila (comuna Pârscov) articole din revista *Albina*, s-au povestit basme, s-au spus snoave și păcălituri¹⁰.

Au fost suficiente situații în care șezătorile nu puteau fi frecventate regulat din cauza sărăciei în care se zbăteau numeroase familii de țărani. Revelator ne apare în acest sens, raportul înaintat de învățătoarea Ecaterina Popa de la Școala din Năeni, la 16 noiembrie 1905, revizorului școlar al județului Buzău: *În anul școlar trecut nu am ținut decât o singură șezătoare la care au participat vreo câteva femei. Marca sărăcie în care zace lumea, în anul trecut din cauza neiertătoarei secete, starea de dezvoltare a tuturor sătenilor și sătencelor, grija zilei de mâine, lipsa de îmbrăcăminte, amarul ce îl gustau cu toții și în mod deosebit familiile care, în contacte de aproape cu copilașii lor, se simțeau neputincioase față de starea lor flămândă având zile, când spre marea lor durere, trebuia să-i adoarmă în promisiuni că mâine vor avea îndeplănit.*

Acestea și încă multe altele au fost motive puternice pentru a nu le da pas să iasă afară din casă pe vremuri viscoloase și nici să le tragă inima a veni la școală unde știm că trebuie să-și arate fiecare o față mai veselă. Sufletele lor nu erau dispuse și eu nu le puteam forța¹¹.

Numeroase documente, în ciuda situației mai sus arătată, ilustrează efectele pozitive pe care le-au avut aceste șezători asupra sătencelor: mai multă dragoste de

⁷ *Ibidem*, f. 28.

⁸ *Ibidem*, f. 23.

⁹ *Ibidem*, f. 13.

¹⁰ *Ibidem*, f. 21.

¹¹ *Ibidem*, f. 11.

școală, mai multă grijă de întreținerea ordinii și curățeniei în gospodărie, mai multă tragere de inimă la cultivarea grădinii de pe lângă casă, mai mult gust pentru portul național, mai mult spirit de întraajutorare¹². Căci aceste șezători, *făcute cum trebuie* - se arată în raportul învățătorului din localitatea Cătunul, din 25 august 1904 - *influențează foarte mult în bine asupra satului, ele sunt de mare folos, dar foloasele nu se cunosc încă așa de bine chiar acum, ele se vor pronunța mult mai târziu*¹³

AUS DER TÄTIGKEIT VON CASA ȘCOALELOR
IM KREIS BUZĂU ANFANG UNSERES JAHRHUNDERTS
DIE DÖRFLICHEN SPINNABENDE

- ZUSAMMENFASSUNG -

Die kulturelle Einrichtung *Casa Școalelor* wurde Ende des 19. Jahrhunderts durch Spiru Haret, bedeutende Persönlichkeit der Zeit, gegründet und dauerte über fünf Jahrzehnte (1896 - 1948) fort, wobei sie eine doppelte Rolle gewährleistete: den Fortschritt des rumänischen Unterrichts und die kulturelle Erhebung des Volkes durch die Verwaltung, Anleitung und Kontrolle der eigenen Institutionen.

Zu den von *Casa Școalelor* verwendeten Methoden zählen sich auch die dörflichen Spinnabende, Erziehungsformen der Frauen aus dem bäuerlichen Milieu. Im Kreis Buzău wurden Anfang des 20. Jahrhunderts solche Tätigkeiten neben fast 20 dörflichen Schulen veranstaltet. Bei denen Näh-, Strick-, Wirtschafts- und Hygienelektionen gehalten wurden, sowie über die Erziehung kleiner Kinder gesprochen wurde.

Märchen und andere literarische Arbeiten mit moralischem und unterhaltsamem Inhalt wurden auch vorgelesen. Die Teilnahme der Bäuerinnen betrug eine Anzahl zwischen 15 und 100. Die untersuchten Archivadokumente widerspiegeln den positiven Einfluss der dörflichen Spinnabende auf die Frauen aus dem bäuerlichen Milieu.

IOANA BURLACU

¹² *Ibidem*, dosar 163 / 1906, f. 174.

¹³ , dosar 67 / 1904, f. 24.